

ГЛАВНА БИБЛИОТЕКА
ЈУГОСЛАВИЈЕ
ШИБЕНИК
СЕКЦИЈА ЗА
НАУЧНИ ОДСЈЕК

Izlazi Četvrtkom.

Готовна плаћена у готову.

Г. Вабић Обрад
Пакоштане — Врана

Привредно-културне
Матиче
за Сјеверну Далмацију

Привредно-културне
Матиче
за Сјев. Далмацију

Годишња pretплата за нашу државу 40 din., за
Ameriku 2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno.
Primjerak 1 dta.

Шибеник, 21. Марта 1931.
БРОЈ 98-99. ГОДИНА III.

Vlasnik Privredno-kulturna Matice za sjev. Dalmaciju
Urednik Dr. NIKOLA SUBOTIĆ
Uredništvo i uprava — Ulica Boždara Petranovića
Telefon br. 63. — Broj ček. računa 38.242

Непризнати дуг југословенског католичког епископата према држави

У последње се вријеме признаје загребачком надбискупу једно до-стојанство, које он није у прошлости имао и које он, по нашем знању, ни данас нема. Штапа га постојано зове хрватским метрополитом са тенденцијом, које су шире и од познатих у нас федералистичких програма. I сам г. Bauer је себи то име дао при све-чаном откривању споменика Гргуру Нинском. Ми напротив знамо, да још ни до данас није објављено, да је онај знатни дио Славоније, који је припадао Пеџујској бискупији, био канонички отцијепљен од нје и припојен загребачком надбискупу. А знамо и то, да је од сенјске бискупије била отргнута Ријека, која је добила свог бискупа, као што је од дубровачке бискупије било отцијепљено Lastovo и припојено задарској бискупији, која није истовјетна историјској задарској, раније бискупији а дoцније arcibiskupiji. Загребачки надбискуп има и част претседника конференције југословенског католичког епископата. То је пролазна част једне установе, која нема своје надлежности. I нју је добио загребачки надбискуп, благодарећи не канонима, који нјега постављају иза барског надбискупа, већ финансијским могућностима, које овај нема.

Ово својство претседника конференције југословенског католичког епископата употребљено је г. др. Bauer, да упуту коризмену посланицу, у којој је, помилећајући беспотребно за нас индиферентне Мексик и Грчку са нашим сународницима у Италији, препоручио да се на дан св. Јосифа очитују у католичким црквама наше државе посебне молитве за Југословене у Италији. Ова посланица, узета са њене пастирско-богословске стране, не може бити предмет нашег интересовања. I ако еванђеље увјерава, да много може молитва праведника, ми немамо тог убједјења, да ће молитве од 19. о. мј. када пада св. Јосиф, моћи до-нијети спаса или олакшања нашим сународницима у Италији. Та све су се цркве молиле за народ у Русији, и нису му нимало могле помоћи!

Прећези преко те стране ове по-сланце, по којој се она приказује некорисна до изlišности, ми се морамо задржати на оном другом њеном значењу, које она има као политички акт. Узета у нас ња као једна национална манифестација, посланица је била примљена са одобравањем, које је било опште. У Италији је напротив изазвала оштре proteste, а можда и дала повода за један демарш талијанске владе у Ватикану. Незаслушено одобравање у нас, безразложан гњев у Италији!

Ни тежина положаја наших супле-ника у Италији, изражена и у одузимању им слободe, да се Боду моле својим језиком, није могла пробудити у католичком епископату наше државе осјећај

дужности, да исповједи о својој цркви у нашој земљи истину, која се или крије, или искривљује на штету наше државе.

У нашој држави, у којој има много вјера, хришћанских и нехришћанских, свака има признање државе, њену заштиту и слободу избора језика за раз-говор са Богом. Nikoga у нас нема и не смеје бити, који би могао имати ни главоболје, а каму ли страдања, због вјере, коју хоће да исповједи. Једина је католичка црква, која до-некле поставља ограничења својим вјерницима. Али та ограничења не до-лазе од државе, која би, као нацио-нална држава, била задовољнија, да тако не заповједа глава католичке цркве, за кога крчки бискуп Srebrnić у коризменој посланици безумно каже, да је, као Христа замјеник, већи од Христа, ког би nestalo, кад не би било његовог замјеника. Barem оволико морао би једном и морао је овом приликом исповједити »урби et orbis« југославенски католички епископат, кад већ дозвољавља, као је што то учинио бискуп Srebrnić, да се само ради Бога мора послушати и националној држави.

I преко ове истине има и друга, коју је југославенски католички епископат морао признати о нашој држави, да је према нјој хтио бити искрен и праведан. У нашој држави католичка црква има по нешто више од онога, што имају друге вјере, и многоброј-није од нје. Има, што данас више нема у државима, у којима је она једина и које она и данас зове својим љуб-љеним кћерима, као што је у првом реду звала Аустрију, чију пропаст она никад прежалити неће и ако је у нас сачувала, што је од нје добила. Сачувала виртуелно и њаk проширила и на дијелове наше државе, којл нису имали несрећу, као ми у Далмацији, да издржимо владе млетачког принципа и апостолског цара аустријског и краља мађарског. Само је југославенском католичком епископату дозвољено одрицати држави задатак васпитања младежи. Само је њему слободно слати поруке држави, што је учинио бискуп Srebrnić, да католичка црква неће мимо пуштати, да се организације, независне од нјега, старāju о јачању тјела и духа Ту слободу нема като-личка црква nigdje и не тражи је ни у Италији, па ни југославенски католички епископат није имао снаге да баци клетву на творце фашизма и баллизма, који хоће да одроде дјecu југосло-венску у Италији, као што је бискуп Srebrnić baca на наше сokolство и на његове propagatore, који rade на јачању наше државе, а не на ослаб-љенју католичке цркве.

Зато, што је и овом приликом, која је изазвала посланицу југословенског католичког епископата, изостало њего-во признање давно доспјелог дуга према сопственој држави, није никог

ПОЗИВ НА СASTANAK „Привредно-Културне Матиче“ и „Привредног Saveза“

У понедјелјак, 6. априла о. г. у 10 с. пр. п. одржаће се у Книну за-једнички састанак Управног и Надзор-ног Одбора Матиче и Saveза, па се овим позивљу сви чланови Управе, као и они чланови друшвени, који же, да изнесу своје предлоге за рад наших организација, да тога дана неизоставно доду на састанак, ради врло важних питања наших крајева, која ће се тада рјешавати.

Састанак ће се одржавати у про-сторјима Привредно-Културне Матиче у Книну.

PREDSJEDNIŠTVO
„Привредно-Културне Матиче“
и „Привредног Saveза“.

могао изненадити и онај одговор, који је на ову посланицу дала талијанска јавност, упутивши позиве, да се пропишу молитве за страдајуће католике у Југославији. Јер смо ми, и без талијанских информација, знали да се из наше земље шаљу у иностранство лазне туђе против државе, да се у нјој прогони католичка црква. Те су се лазне туђе могле слати без директног ућећа католичког епископата, али се не би могле примати и искоришћавати против наше државе, да јој католички епископат хоће искрено да послужи.

Не можемо завршити, а да из прош-лости не извадимо један примјер, који говори о искрености католичког еписко-пата. Историјар проф. Novak, писач књиге о постанку Југославије, уврстио је у претеће и творце њене и arcibiskupa Matiju Karamana, који је, prije него је постао arcibiskup задар-ски, био бискуп осорски, дакле један претходник бискупа Srebrnića. Karaman је био немилосрдан прогонителј српско-православне вјере у млетачкој држави. Нјега није задовољавало ко-лико је млетачка влада радилa против оних својих малобројних држављана, који нису исповједали католичку вјеру, па је у једном акту, управљеном тој влади, позвао је да буде још активнија и да буде тако будна; да не дозволи да њени поданици у Далмацији и Istri постану припадници српске провинције. Ако је овај Karaman могао, по суду једног историјара, постати један од отаца наше државе, не би било њу-до, да будућа историја даде посланици југославенског католичког епископата значење побједe југославенске др-жавне мисли, и то не по оном, што та посланица има, већ по ономе, што она није htјела да има.

Пријатељи ширите „Глас“

Нј. V. Kralјica Mariја на Приморју

Друштво „Југосл. Lloyd“ набавило је велику и луксузну ладу за туризам и дало му је име „Kralјica Mariја“.

Дана 7. о. мј. извршено је свећано крштење ладе. Овај акт Нј. V. Kralјica Mariја одликовало је својим доласком у Split и учествовањем и вођњом од Splitа у Dubrovnik до Kotora. Svуда је Нј. V. Kralјica Mariја била поздрав-љена од народа правом срдачношћу и искреним одушевљењем.

Потреси у Јужној Србији

Дана 8. 9 и 10. осјетили су се јаки, учестани потреси у Јужној Србији. Од њих је било велике материјалне штете. А било је, на жалост, и много људ-ских жртava. Najвише су страдала мје-ста Valandovo, Strumica, Demirkapiја, Radovište.

На прву вјест о овој несрећи Нј. V. Kralј doшао је на мјеста потреса. Dolazak Нј. V. Kralја био је права utјеха unесрећеном и преstraшеном народу.

Нј. V. Kralја пратио је на овом путу претседник владе г. Pero Živ-ковић.

Доцније је дошао и Министар за со-цијалну политику г. N. Preka.

Нј. V. Kralј даривао је siротинју. Vлада је пак одредила крадите за прву помоћ и створила одлуку, да се сва штета поправи са средствима, која ће држава дати, тако да се неће сабирати прилози.

Сви су владари и претседници репу-блика изразили Нј. V. Kralју своја sau-чећа у несрећи, коју су доијели по-треси у Јужној Србији.

Привредни преглед

Одбор, коме је било стављено у задатак да проучи problem извоза вишкова од будућих жетви cerealја, завршио је крајем прошлог мјесeca у Паризу, упутивши претседнику комисије за европску унију извјештај, који је дат као закључак и као резолуција овог одбора. Главна је misao тог извје-штаја, да problem није само европски, већ и свјетски.

— У Žеневи је завршена конференција о свјетској привредној кризи. Она је изradила spisак питања, који ће бити upућен свим vладama, и у коме се траже обавјештења о начину, како се привредна криза јавља у појединим земљама.

— У Риму ће се одржати конфе-ренција пшенице. На нјој неће учество-вати Sjedinјене Америке Државе, по-што сматрају да конференција не може ништа учинити у садашњим прilikama у корист америчких произвађача.

— У Žеневи је radila међународна полицијска конференција, која се бави борбом против falsifikatora новчаница. Она је raspravљала у tajности, да се falsifikatori не би могли информисати о начину борбе, које ће се против њих provести.

— Specijalna delegacija, kojoj je finansijski odbor Društva naroda stavio u dužnost da izradi detaljan plan o organizaciji Međunarodnog instituta za poljoprivredne kredite, završila je radove svog prvog zasjedanja i donijela ovaj zaključak:

Postoji principijelna mogućnost i prema tome treba i težiti da se stvori poljoprivredni međunarodni institut, koji bi imao da posluži kao posredničko tijelo između poljoprivrednika centralne i istočne Evropa s jedne strane i finansijskih pijaca s druge strane. Predviđena je suma od 5 miliona dolara, a zajedno su rezervama, koje će dostići istu cifru, osnovni kapital predviđenog instituta moći će se popeti na sumu od 50 miliona dolara. Za sprovođenje organizacije ovog instituta pojavljuje se, kao naročita i velika teškoća, ta okolnost, što one države kojima je naročito potreban kredit za potpomaganje poljoprivrede ne raspolažu još sa ispravnim katastrofom i nemaju razrađen sistem registrovanja zemljišta, kao ni dovoljnih hipotekarnih garancija.

— Ministar šuma i ruda održao je prošle nedjelje anketu o stanju naše šumske industrije. Kao i većina poslovnih grana i šumska industrija preživljuje tešku krizu. Manje se troši i cijena je vrlo pala. Na to je došao ruski izvoz, koji je svojom niskom cijenom dotukao ono malo posla što je preteklo. Traži se državna pomoć za izvlačenje šumske industrije iz sadašnje krize. Čuo se je i predlog, da se za koloniste u Južnoj Srbiji podignu drvene kuće, i to 300 000 kuća. Pretstavnik radnika tražio je od drvanske industrije da u zemlji izrađuje krajnje proizvode. Treba snažiti unutrašnju potrošnju i ostvariti carinski savez sa Turskom i Grčkom. Traži se smanjenje podvoznog stanja, veći kredit kod Narodne banke i druge povlastice.

— Naša pivarska industrija troši godišnje 1600 do 1800 vagona pivarskog ječma. Skoro se polovina od toga kupuje na strani. Po želji pivara održana je konferencija poljoprivrednih stručnjaka i pretstavnika pivarske industrije. Konferencija je stala na gladištu, da je moguće u našoj zemlji proizvesti dovoljne količine ječma upotrebljivog za pivarsku industriju. Akcija od nekoliko godina omogućiti će potpuno proizvodnju u tom smislu.

— Ministarstvo saobraćaja odobrilo je da se važnost tarife za izvoz ječma, papolice, pšenice i raži, koja važi od 1 decembra 1931 g. produži do kraja juna ove godine. Isto tako produžilo je važnost tarife za izvoz ku-

kuruzi, koja je važila od 16 februara do 31 marta ove godine.

— Na osnovu 6 napomene uz tačku 11 čl. 72 zakona o državnoj trošarini Ministar finansija propisao je uputstva za izvoz rakije u inostranstvo uz povlastice. Izvoziti može svaki proizvađač i trgovac rakijom na veliku. Izvesti se može samo rakiju od šljivica, vina, vinske šire, kljuka ili masta i vinskog koma.

— Neke novine donijele su vijesti da je naša vlada odredila izvjesan kredit za povratak svojim domovima našim besposlenom svijetu u Americi i da se već vraćaju u zemlji gomile ljudi. Ovo se kod nas u Dalmaciji još ne primjećuje.

Statistika izvoza u januaru zabilježila je smanjenja kako po količini 39,66 posto tako i po vrijednosti 37,66 posto. U tonama je smanjenje za 167.431, u dinarima za 232 miliona u upoređenju sa lanišnjim januarom. U izvozu januara ove godine dolazi drvo za gredu, pa zatim po ovom redu: jaja, kukuruz, svježe meso, svinje, goveda, sirov bakar, korovi i rude, hrastovi pragovi.

ODGOVOR

na članak: **Sava Knežević i Gojko Ležanić**

U 96. br. „Glas“ o. g. štampan je članak pod naslovom „Sava Knežević i Gojko Ležanić“ u коме se citira moj članak, „Neprijatelji narodnog просвјетивања, који је изашао у 95. br. „Glas“ o. g.

Možda me С. З. није добро разумио у мом првоме чланку, па ми вели да сам казао, да нема племените госпде. Ја сам рекао, да их има добра срца и племените душе, али врло мало и да су опкољени са оним другима, који се мало или ни мало не заузимају за народно просвјетивање и они ометају рад оних, који раде или који би радили за народ. Зато и поновно кажем да сам у првоме чланку исповиједио чисту истину, а ако је та истина „црна слика“ она није само мени црна, него цијеломе загорском сељачкоме свијету и те њу се „црне“ истине, морати држати све докле, док и наши „просвјетитељи“ не крену бољим путем.

Зар је много адвоката, који сељачке одвраћају од парничења упозоравајући их на велике трешкове, дангубе и међусобно мражење? Зар је много љезника, који се искрено залажу за олување народног здравља

оснивајући на селима здравствене задруге, и бесплатно одржавајући поучна предавања о чувању здравља? Зар има много таквих свештеника, који са ријечи и примјером уче сељаче о вјери, моралу, правди итд., што они свакодневно читају из светих књига? Који су овакови, народ их свуда благосиље и о њима говори са похвалом, али зар да и оне хвалимо и благосиљемо, који ништа не раде за народ или му још и сметају? А зар сељак мало изгуби радних дана са оним чиновничким „дођи сутра“ и зар се мало сељак испрљје „мажући кола да не шкрипе“? Види то наш сељак, па ипак је скроман и никој се не жали, све у нади, да ћа га то стадо повести бољим путем.

Мило ми је што је С. З. у правом смислу приказао Саву Кнежевића, као сељача, који је на фронту праведнога и истинскога рада. Ја брату Сави од срца честитам на његовом устрајном и корисном раду, желећи да се и други његови сурпарници на њега угледају!

Ја сам чланак „непријатељи народног просвјетивања“ и написао искључиво у тој намери, да упозорим људе око Привредно-културне матице, што кочи њезин рад и зашто се сељак слабо одазивље њезином позиву на заједничку сурадњу. Ја видим, да би Матица била срећа за сјев. Далмацију и увјерен сам у њезин легалан (законит) и коректан (исправан) рад (доста нам је ту видјети г. Матића), али шта ћете кад тако не мисле већина сељача, нарочито старијих, који су старјешине својих домова.

Ми би се најсрећнијим осјећали кад би код нас у сјев. Далмацији било много Сави Кнежевића међу сељачима, а међу школованим људима Лазара Матића. Могли би смо мирне душе рачунати на бољу будућност.

Да напоменем још нешто. Код нас све врсте животиња страдају од разних болести, па у ово мојих година, још нијесам видио једног живинара, да је држао какво предавање о сличним болестима, како би се сељак бранио од њих.

Наш је сељак изморен великим радом, гладом и жеђом, голотом и босотом, слабим конаком и прљавштином, као ни један створ. И по свему томе биједноме и теретноме животу он је задужен до крајње границе код госпде. Па ипак сељак трпи, ради, ћути и дочекује све горе иза горега. А опет, кад се неки

mašinom. Један Hercegovac, ili čisto-krvni naš Bukovčanac, voljan da se potkrijepi u konobi, zaprepastio bi se, kad bi mu kazali da je to *vinotočje*. Pri nekim željezničkim stanicama čita se i ova nepodobnost: Zabranjeno je *onečistiti*, mjesto omrljati ili izgnušiti patos. A gdje vam je onaj *šetni brod* po Dunavu; ili *dugujuća* pretplata, kojom neki listovi opominju pretplatnike na podmiru itd.?

I uprav stoga što naš Glas pazi i prednjači u pravilnosti jezika i što mu time ukazuje časnu počast, evo mu nekoliko poslovice o vremenu, popabirčene s jedne ili druge strane, a svakako koje su ponikle iz narodnih previdenja, ili su utvrđene po iskustvu i opitu.

U sjevernim našim krajevima pretkaziva se studen već s jeseni. «Sveti Toma (19. okt.) goni prasca doma», jer se približuje zima, pak treba spremati pastrmu. «Sveti Toma, snijeg već

DIVNI UVOJCI

Bezgranično trajni kroz vlažnog zraka ili znoja postizavaju dame i gospoda bez rudila (brenšere) sa Hela-cremon za ko-

arčavost. Također se i najljepši bubikopi uljepšava, jer postaje svaka ondulacija suvišna. Velika prišteta na novcu i vremenu. Utječe povoljno na rast kose. Vaš odraz u zrcalu ushitiće Vas. Odmah nakon uporabe nastaje množina onduliranih uvojaka, prekrasne frizure. Naročito hvale ovu kremu pozorišne umjetnice. Cijena Din. 12, 3 boce Din. 25, 6 boca Din. 40.

Dr. Nic. Kemény, Košice C. S. R.
Postfach 12/L. 120.

nađe, da to otvoreno kaže na њега свак зине као на бијелу врну.

Зар може неко бити толико широкотрудан и побожан, као сељак?

А шта С. З. на крају од мене пита, да се и ја покажем на дјелу, то је још преурањено, јер нијесам ни војске још отслужео, а нико ми не може пророковати, да нећу и ја поћи добрим путем, само ако ме повлужи здравље и добра срећа.

Још једно. И ако ја имам школовану браћу, као што и С. З. каже, можда неко мисли, да ја црпам науку из туђе главе. Ја врло радо слушам школоване људе, јер желим да се у свему по нешто упутим, али најмање имам додира са мојом школованом браћом, јер ја радим свој посао, а они су удаљени од мене на својим дужностима.

Завршујући мој одговор, захваљујем уредништву на заузетом простору и поздрављам непознатог С. З. желећи да ми се на ничем не замјери и да ми се писмено јави.

Београдске. 8. марта 1931.

Gojko Ležanić, тежак чланкописац

Штампали смо у бр. 95 „Непријатељи народног просвјетивања“ зато што смо га примили од г. Гојка Лежанића, који га је и потписао. Ми тада нисмо знали, да је тај исти чланак био изишао у бр. 35 од 2 октобра прошле године београдског „Дела“, и то без потписа г. Гојка Лежанића. Сад нам „Дело“, сасвим оправдано, замјера да смо то учинили без дозволе и без ознаке извора. Жалећи, да је г. Г. Лежанић узео наш лист за један свој поступак, који није добар, ми пуштамо у лист и овај његов одговор зато, јер је од њега потписан.

doma«, а »Sv. Srđe (21. okt) snijeg sve grđe«. Stoga se vapi: Sv. Srđu, nedaj grđu!

„Od svetoga Luke, tur' u njedro ruke ne vadi ih vanka do sv. Marka“. Nešto nalik na ovu poslovicu je i ona, koja se čuje po našem primorju i ostrvima: „Sveti Luka u jarbole lupa, za njim majka kuka; sine Luka ne pomori puka“.

U nekim krajevima slavi se sv. Stevan Dečanski kralj srpski, a to bi bio: »Sv. Marta (24 nov.) snijeg na vrata«.

U isto vrijeme spada i «Sv. Kate, k ognju gnjate«. Docnije pred Božić: »Sv. Niko, k vatri, sinko«. Nego navlaš kaže se: »Nema zime, dok Božić ne mine«. Pripovijeda se kako je neki Ciganim kazao susjedu: *Božić dode, zima prođe*, a pošto mu je izmamio na ovu riječ piće za stoku, tada dodao: *Šun, Božić jesenski svetac*. Uostalom valja biti oprezan i pripre-

Danilo Petranović:

Iz narodnih umotvorina

(Nešto iz nar. poslovice koje se odnose na zimu i studen).

Kazali su pametni ljudi: Poslovica je među riječima, što i mjesec među zvijezdama. — Otuda se one spominju s koljena na koljeno, i po njima ćeš najlakšim načinom spoznati osobine narodne. Samo nevjšti ljudi osporavaju vrijednost poslovice, jer nisu u stanju da im prouče važnost. Najbolji naši spisatelji i književnici proučavali su jezik narodnih umotvora. Naš slavni Šibenčanin Nikola Tommaseo davno je izustio: Ne znadu zlatna pera pisati, kako javorove gusle gude; a za poslovice nije uzalud rečeno, kako su one mudrost narodna.

Što se mene tiče, ja bih ovome nadodao preporukom našoj učevnoj mladeži, da proučava pri svakoj prigodi nar. pjesme, priče i poslovice.

Njima bi se zaista većima koristilo, nego čitanjem kojekakvih dinarskih romana, od kojih nemaju hasne, već troše vrijeme dangubeč i u besposlicama. A da nije drugo uočile bi se u našoj štampi one jezične: „*džidi babe, nakarade*“, gdje opet nevjšti, a rekao bih i nemarni ljudi pogrdju svoj materinski jezik, pišući olako bez razmišljanja razne neprikladne kovanice, riječi i rečenice.

Jer jednom za svagda, zbilja trebalo bi se otresti zle navike, da ne kažemo za nepogodno ili rdavo vrijeme, koje je uprav nastalo ovih dana, pak da ga ne zovemo i *nevrijeme*, jer ono nikako ne znači što i nar. izraz: „došao u nevrijeme“.

Zašto da g. pretsjednika, pak bio ovaj sudbeni, ili inače nazivljemo: *pretsjedavajući*? Po kojem pravilu smo okoristili mašinu za šivanje, ili kroj: *šivaćom mašinom*; a još gore makaze kojom se s glavni šiša kosa: *šišaćom*

Задатак и улога религијске наставе у школи

„Настава треба да је религиозно-морална“, јер на вјери и моралу оснивају се сви закони и друштвени поредак. Без реда шта би било од људског друштва?!

Помоћу побожности најлакше се дјеца привикавају на рад и послушност. Његовањем религије у школи и ван ове, још код малишана треба да отпочне у дому родитељском, јер дужност је школе да учвршћује и проширује она знања која је дијете стекло на дому па тако и сазнање о Богу, створитељу и највишем бићу на свијету, који свијет држи и о свему води рачуна па и о животу свакога човјека, па га послје смрти према његовој владању у животу награђује или казни. Кад дијете буде убјеђено да има Бога и да је Бог свемогући и т. д. и да се од Бога надамо само добру, тако дијете буде побожно „религиозно-моралног карактера“, а такви људи бивају само на корист своје породице, државе и човјечанства.

И ако се предаје у школи религија, као сув предмет, неће се постићи толики успјех као кад сво предавање проткива религијом и поучком о моралу, а то се може извађати код предавања и основних предмета не само код науке о вјери.

Религија је ријеч латинског поријекла и значи вјеровање у неко више духовно или натчовјечно биће у Бога.

Религија као шири појам обухвата и хришћанску науку о вјери. Идеја о вјери у Бога т. ј. о религији урођена је човјечанству, само је послје треба развијати а то је задатак школе. Идеја о вјери постојала је у свима временима и свима народима. Нема ни једнога народа у свијету који нема идеје о Богу, а нити га је пак игда постојало: „Налазио сам народ без икакве културе, без кућа и склоништа, али нисам нигдје нашао на народ без жртвеника на коме се не би принашала молитва неком од богова“ — рекао је стари грчки путописац Плутарх.

У разним временима и код разних народа појам о Богу је различит па чак није једнак ни код свих људи једнога народа: негде је Бог у људском облику и он надгледа људске поступке поред тога, што је створио свијет и о њему се брине, негде је идеално биће у коме су оличене сличне идеје, коме се треба приближити због савршенства тих етичких идеја итд. То различито

схватање зависи од ступња образовања.

И код дјеце већ постоји извјестан ступањ религије на пр. дјеца вјерују у Бога, боје га се итд. а васпитање хоће ту чињеницу да искористи у служби моралног образовања.

„Не вриједи ни најбоља настава из науке хришћанске у школи, ако у родитељској кући влада безбожност“ — каже Љ. Протић. Зато већ мати и отац морају се старати да о вјери т. ј. појам о Богу усаде у дјечије срце, чиме ће у многоме бити олакшано даље васпитање дјеце у добру и послушности. „Вјера је више предмет срца него разума“ — Љ. Протић. И најмање дијете може схватити вјеру у Бога чим почне разабирати о узроцима ствари т. ј. како је што и зашто, што је својствена особина дјечија. Према томе је Христос зато и рекао: „Пустите дјецу нека долазе к мени, и не браните им... зајзта вам кажем који не прими царства Божјега као дијете, неће ући у њега“, а то значи, да безусловно треба употребити дјетиње доба, за полагање темеља религији, што значи и самом васпитању.

Да би се код дјеце у души усадила вјера о Творцу, који је створио све ово што постоји, који нам даје све што треба, који нас чува и брани, треба их учити томе још из ране младости. „Ако хоћемо хришћанство да подигнемо — каже Лутер — морамо отпочети од дјеце, главни је позив одраслих његовати, учити и васпитати дјецу, спас и напредак једног града је у складним (финим), ученим, разумним, честитим и добро васпитаним грађанима; као што се старамо за бедеме и путеве, тако треба да се старамо и за вјеште учитеље; и као што власти приморавају поданике да ратну службу, с истим би правом требало да их приморавају, да дјецу шаљу у школу“.

Да би пак постигли нетакнути задатак религијске наставе у школи „Стварање личности са религиозног моралним карактером“, морамо држати у виду слиједеће: треба пазити којим се средствима ваља служити, па да се постигне жељени циљ. На пр. има наставника који узимају као најважније средство за његовање побожности „страх“. Они и за најмању ствари пријете дјетету да ће их Бог карати, да ће их казнити и да ће бити срдит на њих, и кад се те пријетње не остваре, (јер је

Бог добар) шта смо онда урадили? На мјесто да смо добили жељени резултат, ми смо добили сасвим обратно.

Религија се дакле не постиже плашењем и застрашивањем именом Божјим него сасвим обратно, уливањем у срца дјечија љубави и поштовања према Богу; треба дакле увијек дјецу убјеђивати да је Бог благ, милостив, да он сваком прашта ако се покаје итд.

„У колико су родитељи савршенији и бољи у толико ће дјеца тих родитеља моћи боље схватити највише биће о коме ће бити појам много савршенији“ — Петровић.

Но и покрај савршеног предавања теоријског потребно је још и примјерно владање предавача и родитеља и складу с етичким принципом; јер спољашњи утисци више дјелују на дјецу него просто механично излагање етичких идеја. „Какви родитељи така и дјеца, какви наставници така и ђаци!“

Али у колико помажу наставнику поменута средства за развијање религијских осјећања у толико му помаже и сама природа. На пр. кад сијева и грми, болест и смрт у кући итд. Кад дијете спази коју од поменутих природних појава или случаја само му се намеће питање: ко то заповиједа да тако буде? и онда само долази до увјерења да је то све воља Божја и да је свјетски господар „Господ Бог“, и тако се код дјеце побуђује религиозно осјећање, — а кад је срце испуњено побожним осјећањима, онда се то прелива и преко уста“ — Петровић. Дијете још у раним годинама није развило у потпуности религијска осјећања, па да би могло научити, разумјети и осјећати црквене и друге веће молитве. „Треба се задовољити, — каже наш признати педагог Љ. Протић — кад се само прекрсте и путе сами неколико ријечи Богу“. Само што дјеца осјећају, то треба и да искажу.

Осим поучавања дјеце у школи треба их водити и у цркву и показивати и тумачити им поједине црквене иконе, присуствовати на благослужење, нека чују лијепо појање итд. И кад види да се остали моле Богу онда ће се и они сјечати Творца нашега, крстећи се као остали у цркву.

Нарочито треба указивати на живот и рад појединих светитеља у вези са празником и народним обичајима на пр. о Божићу, Ускрсу, Цвјетју, Ђурђев-дану, Иван-дану, о

покладама, о слави итд. А о великим празницима Божић и Ускрс треба им причити о рођењу, распећу како је умро Син Божји и васкрсао и то све због нас, да би нам Свевишњи показао велику љубав према сину и према нама као својој дједи. Све ово утицаће на стварању побожних осјећања и моралних личности.

Из свега овога види се да је задатак и улога религијске наставе буђење религијско-моралних осјећања и упознавањем са вјером као и довођењем у склад религијских осјећања, која већ постоји код ученика, са моралним осјећањима. Религијска настава треба да представи ученицима Бога као најсавршеније етичко биће, које од сваког захтјева, да му се покорави и чини добро да не би дошла казна. Осим тога религијска настава се труди и да сузбије правновјерне и рђаве вјерске обичаје, које су се увукли у народ и ако често ничега заједничкога и немају са религијом.

Улога је религијске наставе у томе што од свих хуманистичних предмета она понајвише утиче на образовање и моралног карактера и буђење врлина, јер живот упознаје ученике са радом религијских личности које су се истакле у моралном погледу. Од те важности религијска настава неће ништа изгубити и ако ученици у домијем животу као зрелији можда и промјену своје мишљење о вјеровању, па и о вјери у опште, јер им од тога остаје навика да ради добро, остаће моралне личности са етичким принципом.

Да би религијска настава одговарала својој задатку најбоље је за примјер узети живот Исуса Христа и његову науку по догмама православне вјере.

У средњем вијеку религија у школама као засебан предмет није ни постојала; она је заведена тек у доба реформације, онда кад су се почели писати катихисис као нарочити предмет за религијску наставу.

У средњем вијеку није ни било потребно да постоји религија као засебан предмет у школи, јер је цјелокупан школски живот задахнут једним духом: црквено-хришћанским. И сви предмети који су се предавали у оно вријеме служили су искључиво потребама вјере и цркве. И не само школе него је и цио јавни живот био у духу црквеном. У првом реду задатак религијске наставе у средњовјековним школама је био, да ствара будуће свештенике као „носиоце“ културе, а прост народ је

miti već s jeseni u selu piće za stoku, jer tada: »Stupa zima kao oštra sablja«, a, »Pred Božić kiša pada, mečava se sprema, teško ovom ko u kući nema.« Inače: »Na zimovište se ne pada, gdje nije drva, hljeba i stada.«

Suho i hladno vrijeme o Božiću pretstavlja pravilan raspored vremena i goji nadu za rodnu ljetinu. Sve u svoje vrijeme, pošto je »Zlo kad zimom ne stupa zima«. Južni k šljivi dnevi o Božiću nišuju prijatni. Pravda: »Božićni jug, nikada nije dugo« uza sve to kaže se: »Bolje da ti je Božić kužan, nego južan«. Nagada se kako oštra studen, zima s vijavicom malaksava po Božiću: »Na Vodokršte (Bogojavljenje) zimi oko pršte, a na poklade i družo joj ispade.«

Nu sve godine kao da se to nije obistinilo. Istina kod nas je udomačena ona: »Kandelora (Svijećnica, Svetenije) zima fora (van); ali, sv. Blaž (3 febr.) kaže da je laž«.

Na ostrvu Hvaru, čuo sam po gornjem značenju i ovu poslovicu neodređenu, ali vrlo karakterističnu: »Sveti Antun Opat (17. jan.) vazmi motiku i poj kopat, jer Kandelora zima fora; dok sv. Blaž kaže da je laž. Na to dojde sv. Benedikt (21. mar.) i kaže: Jošće (još) se ne zna ča će bit«. — Izgleda ove godine da se obistinjava spomenuta poslovice.

„Nije li januar u snijegu, teško nji- vi, vrtu dolu i brijegu“, — a porad zdravlja nije tada podesna vlaga. „Januarske kiše, grobova sve više; dok „Januarska kiša, sve usjeve šiša“.

Nar. praznik sv. Sava, tačno je obilježen kao sredozimac. Guslar pjeva: „Grom zagrmli o sv. Savi, usred zime kad mu vrijeme nije“. U nas napose govore ljudi po iskustvu: „O sv. Savi još je led na travi“.

Uz mesojede (karneval) najviše se obavljaju udadbe i ženidbe. — „Na poklade svaki svoju spopade, a moj

ranko ostade“. Ali kad nastupe mesne poklade, onda se prekida sa udajom — „Prodoše mesnice, djevojkama pesnice“, biva, koje se dotlen ne udaju treba dalje da čekaju.

Je li Haralampije (13. febr.) hladan biće još zime. Seoski narod podržava naročito dneve i doba kojima obilježava nezgodno vrijeme. Među ovima su: Babini dani; babini ukoni, ili kozlići. Po Vuku Karadžiću spadaju početkom proljeća. Pripovijeda se, kako je nekakva baba, ne boječ se više zime rekla: „Pro Marču, ne bojim te se; moji jarići petorošćići i pedljorošćići“, (od pedlja). Na to navali snijeg i mrazi, te se smrzne i okameni baba i njeni jarići. U planin. predjelima tada bude jake bure, a u primorju bura i garbin koji duva s više strana. „Garbin ljuti, sve more uzmuti“.

Naši pomorci koji se sjećaju prolaza kroz Dardanelski tjesnac, kako tamo u godinu dana sedam mjeseci

duva bura, a preostali pakao. Ovome slično kažu zagorci za klance izložene vjetru i vremenu: „pet mjeseci nepogode, a drugih sedam nezgode“.

Na Blagovijesti, (25. marta) nagevješćuje se proljeće. Ali još: „Ne uzda se u zimnu vedrinu, ni u ljetnu oblačinu“. „Blagovijesti pripovijesti!“ što se tumači, kako o Blagovijestima bude katkada tako rdavo vrijeme, da jareći brabonjak ne propada kroz snijeg.

U pošalici se kaže: „Poručila zima: kupi kutlic vina i popij ga cijela, pak se ne boj snijega“.

Ovoliko na preskok i na dohvat a da čeljade pri tako raznovrsnom nar. blagu, ne zja poput prazna kablića na oranju. „Znano voljeno, neznano nepitano“.

A o vremenu pri kraju sjetimo se još i ove: „Nema zime bez sv. Trive (14. febr.) ni proljeća bez sv. Đurđa; niti ljeta bez sv. Petra“.

био слијепо оруђе ових „носиоца“ културе.

Тек у XII, XIII и XIV вијеку почеле се отварати неке школе, које нису биле чисте црквене установе. Сам Лутер је тражио да се школе одвоје од цркве и да њима управљају свјетовна лица, а не духовна.

Испрва се показале велике препреке са стране тадашњих свештеника и папе, и тек у XVIII вијеку успјело се да школе добију свјетовни карактер и то у „доба просвјетљености“, у „педагошком вијеку“

„Увођењем лаичке дакле народне школе, мјесто досадашње конфесионалне, у Југославији — каже Д. Кириловић — у многоме би нестале оне разлике које постоје код једног истог народа а разних вјероисповјести, као и оне које нас дијеле од наших националних мањина и тиме би се извршило једно благотворно нивелисање, које би држави донијело знатно ојачање.“

Из свега горњег види се да би осим науке о вјери у школама требало предавати „општу моралку“ да би створили етичко-моралне личности као најкорисније чланове друштва, који би нам најбоље послужили милој нам домовини и народу.

Стојан Живковић
учитељ

Pregled događaja u svijetu

— Objavljen je tekst francusko-talijanskog pomorskog sporazuma, i ako se je već bilo počelo pomalo sumnjati, da li će se taj sporazum ostvariti. Kao prvi znak promjene raspoloženja uzima se posjeta talijanske flote francuskoj u Alžiru.

— U Španjolskoj zakazani su izbori, prvo opštinski, zatim pokrajinski, na kraju za parlament. Kralj je otputovao preko Pariza u London.

— Engleska vlada objavljuje sa zadovoljstvom svoj uspjeh, postignut u indijskom sporazumu i izmjerenu. Njen ministar finansija teško je obolio. — Njemačka vlada izišla je sa pobjedom iz parlamentarnih teškoća, u kojima se je nalazila radi budžeta. Dobila je budžet, pa i kredite za izgradnju nove krstarice, za koje je bila u stanju, da neće moći imati većine.

— Albanski kralj ostavio je Beč, pa se preko Mletaka vraća u svoju prestolnicu. Austrijska vlada, možda više po želji Italije, nego po svojoj volji protjeruje albanske emigrante.

— Rumunjska je, ipak, zaključila zajam.

— U Bugarskoj predstoje promjene u vladi.

— Poljski parlament je primio, ali ne bez borbe, sporazum o likvidaciji njemačkih dobara u Poljskoj. Naprotiv je glatko ratifikovao garantni ugovor rumunjsko-poljski, koji je bio potpisan u Ženevi januara ove godine.

† БУРО СИНОБАД

Члан наше Матице, један од предратне гарде учитељске, наш добри Буро Синобад, управитељ школе у Книну, издахнуо је 14. о. мј., а сахрањен у недељу 15. марта о. г.

Рођен у племену Синобада у Книнском пољу, а школован помоћу „Српске Зоре“, спремио се је са свом озбиљношћу за свој учитељски позив, који је вршио у Бискупцији и у другим селима Крајине Книнске. Послије рата још увијек жељан знања, наставља науку на Вишој

Педагошкој Школи и долази у Бенковац као управитељ грађанске школе.

Поред рада у школи, који је био увијек савјестан и успјешан и који је увијек вршио са великом савјешности и познатом вриједности, учествовао је као сарадник у задружном и опћем друштвеном животу и прије рата и послје рата, радећи колико год је могао, а не истичући се нигдје, и ако се је морао са многим потешкоћама борити.

Примајући потицаје за рад у одличном друштву својих другова учитеља прије рата, кад се је било све занијело у раду, и послје рата остао је вјеран народним идеалима остварујући их у животу са ситним радом, који се покреће и одушевљава са нашим националним и опћевјечанским тежњама.

Из Книнске Крајине донио је у Равне Котаре ведрију и оптимизам, који је увијек био особина Српске Крајине Книнске, откуда је далеко зрачила Лазарица са нашег Косова. Србин, учитељ, народни радник до последњег часа био је ведар.

Нека је вјечни покој и слава нашем добром и вриједном Бури, а обитељи наше саучешће. П. Д.

Buđenje Sjeverne Dalmacije

Sokolsko društvo u Benkovcu, poznato kao najaktivnije društvo, u vremenu od septembra 1930 do danas osnovalo je devet sokolskih četa na selu, broj članova povisilo sa 86 na 730. Ovih dana su osnovane čete u selima Škabrnje, Galovac, Murvica, Smoković i Zemunik. Rezultati su bili ovakvi:

U ŠKABRNJAMA doček je priredio učitelj Tešulov. Govor su držali delegati iz Benkovca br. Červar i Dupor. Vidjela se prava trezvenost kod ovih mladića. Upisalo se je svega 46 članova;

U GALOVCU dočekao je delegate Ostika Ivan učitelj. Govor su držali br. Červar i Dupor. Znajući kako je Galovac bio zatrovan rdavim politikama, posljednji je u govoru bio toliko zanet da je i zaplakao. Upisalo se je 46 članova;

U MURVICI doček je učinio trgovac Arambašić. Dugim govorom prikazao je benkovački starosta Milošević značaj sokola uopšte, posebno za selo, i oprovrgao sve necsnovane primjedbe koje neprijatelji sokola šire. Oduševljenje je bilo veliko, da su se delegati čudili. Upisalo se, ništa manje nego 103 člana;

U SMOKOVIĆU oduševljenje je bilo isto. Dočekao je delegate učit. br. Lakić. Govorio je opet Milošević. Kako je bilo biranje uprave predlagao je jedan, a ostali potvrđivali. Na primjedbu da se još koga predlaže odgovoriše: »Za nas govori jedan«. Delegati se nisu mogli iščuditi ovako jednodušnosti i razboritosti seljaka. Upisano je 43 člana;

U ZEMUNIKU, gdje su delegati sumnjali u uspjeh, dočekale su ih izvještane zastave i preko 200 osoba. U punoj sali započeo mazijskim tonom učitelj Mazija. Riječ je predao delegatu Miloševiću, i ovaj govoreći o sokolstvu, na koncu je uputio pitanje braći u Zemuniku keko to da je kod njih soko prestao djelovati. Na ovo posljednje odgovorio je uvaženi starija don Šime Lukić. U upravu su ovaj put izabrani ljudi poznati sokolski radnici, popularni i vredni, te izgleda da će se ova četa takmičiti sa matičnim društvom. Upisano je 109 članova.

va. Delegatima je priredena zakuska, na kojoj opet počеше govori jedni za drugim. Delegati su svečano ispraćeni i odnijeli su najljepše utiske.

Na svemu ima da se zahvali bratu Arsenoviću u pr. Carinar, Maziji učit. Paleki, Mendešu upr. pošte i drugima.

* * *

Kad se zna kako se teško prodire u naše selo, a još teže plasira ma kakvu ideju, ovaj je rad benkovačkog sokola za svaku pohvalu.

O četama vodi naročitu brigu načelnik br. Červar Petar, koji sprema naročtu tačku simboličkih vježaba, kojima će sokol. omlad na sjeverne Dalmacije nastupiti u sletu sokola na Jadranu ove godine.

Dalmatinska vina na zagrebačkoj izložbi

Zagreb, 3. III.

U ovdašnjim stručnim krugovima očekuje se, da će sudjelovanje vinogradara iz naših primorskih krajeva, u prvom redu onih iz Dalmacije, kod velike izložbe i sajma vina, što se ovdje drže od 11. do 13. dojučeg aprila mjeseca, biti osobito obilato. Prvo za to, što je sam Zagreb postao zadnjih godina najvažnijim konzumnim središtem za dalmatinska vina, kojih se zadnje godine uvezlo oko 40.000 hektolitara, onda pak iz razloga, jer će na ovu izložbu doći dosta inozemnih interesanata, koji se za dalmatinska vina zanimaju, i konačno jer će doći dosta interesanata iz raznih dijelova naše države, gdje je dalmatinsko vino počelo da prodire. Uz dalmatinske vinarske zadruge potrebno bi bilo, da izlože i oni brojni pojedinačni vinogradari, koji imaju veće količine vina u svojim podrumima i ne mogu inače da do kupca dođu. Tako je isto potrebno, da izlože i poznatije velike eksportne trgovine dalmatinskim vinom. U koliko se do danas znade, već se je prijavo priličan broj gore navedenih izlagača, te prijave stižu dnevno. Uz vino biće izložena i rakija, desertna vina i razni specijalno dalmatinski likeri. K tomu će se izlagati i onaj proizvod, kojega dalmatinski vinogradari priređuju od ukuhanog mošta, što u južnom dijelu zovu „mantala“, negdje pak „čukter“ ili „grozdova“. Time što se izlaže besplatno, pružena je mogućnost svakome vinogradaru, da na ovoj izložbi i sajmu sudjeluje. U katalogu izložbe štampaće se imena svih izlagača, sa popisom količine, vrste itd. vina, koje na prodaju nudi, te se taj katalog razšilje svim trgovcima vina, da im služi kao adresar kroz cijelu godinu.

Privred.-kulturna Matica

Prilozi

Da počaste uspomenu gđe Darinke Kulišić priložiše: gg. Dušan i Dr. Ivo Mlivić, Din. 200.

NAŠI DOPISI

Biograd n/m. 12. marta.

Gospodinu Rudi Bačiniću
u Biogradu n/m.

Znajući da ste previše zauzeti poslom i brigom okolo napretka naše općine, pak da ne gubite Vaše drago-

cjeno vrijeme, tražeći pisca onog članka u šibenskom „Glasu“ br. 98 od 10. II. tek. god., u kojem su članku iznesene samo djelomične teške prilike naše općine, javljam Vam ovime, da sam ja odnosni članak dostavio šibenskom „Glasu“.

Ovoliko Vam na znanje i ravnanje, odnosno Vašem „priopćenom, upućenom gosp. Petru Strpiću u splitskoj „Zastavi“ br. 91 od 3 tek. mj.

A na ono i onakvo javno poricanje zvanično utvrđenih istina i činjenica, koje su iznesene u odnosnom dopisu šibenskog „Glasu“, prepuštam nadležnim vlastima, da Vam one odgovore.

Jovo Šeat Biograd n/m.

Knin, 13. marta.

Nazadak naše stoke. — Ima preko polak vijeka, da se je u Skradinu održala izložba stoke, znak da se je onda imalo šta prikazati narodu. Uspoređujući to sa jučerašnjim licenciranjem pastuha i bikova općine Knina i Promine, moramo konstatovati, da stočarstvo kod nas nazaduje, jer na ovome pregledu stoke, koja je bila dovedena, čudnovato je, ali je istina, da se nije našao ni jedan bik ili pastuh, koji bi bio dobar, da ga se ostavi za rasplod, isključujući one, koja je dala banska uprava. Ali na žalost i ovdje su se opazile neugodne posljedice. Bikovi za rasplod morali bi se davati samo onim okušanim ljudima, koji ne samo da moraju imati dobre piće i urednu staju, nego da imaju razumijevanja i savjesti. Smiješno nam izgleda, kad neko zagovara da se uvedu, što kakve pasmine kokošiju, kod naše domaće dobre kokoške, dok se sa druge strane zanemaruje pasmina govoda i konja, do ovako prosto očajnoga izgleda.

Utješljiva je pojava, da i kod nas ima ljudi i faktora, koji su voljni i sposobni, da pomognu ovu akciju u koliko im dozvoljavaju sretstva.

Vrlika, 1. marta

Imenovanje opć. ljekara. Utoci proti imenovanja. Potreba apoteke. — Dvije godine smo čekali da se imenuje općinski ljekar i na veliku sreću i zadovoljstvo naroda od nekoliko natjecatelja, opštinska uprava izabra, ovih dana, gosp. Dr. D. Čatovića, a opštinsko ga vijeće potvrdi.

Iako je on od prisutnih 29 vijećnika dobio 14, a druga dvojica 15 glasova, sa strane nekih Vrličana učinjen je utok na Bansku upravu i izbor poništen, a naredeno novo biranje.

Nekidan je bilo sazvano ponovno vijeće za biranje ljekara i za gosp. Čatovića glasovalo je 17 vijećnika, dok ih cijelo vijeće broji 33. Dakle opet izabran gosp. Čatović i to natpolovičnom većinom! Čujemo opet da će se praviti utok i proti ovoga zaključka. Ne znamo zašto. Valjda je nekome krivo i žao da će narod imati ovako vrijednog i agilnoga ljekara u svojoj sredini, te mu neće trebati ići više u Knin i u Sinj ljekarima. Ako nije to, onda je ono nesretno, staro vrličko: plemenska mržnja. G. Dr. Čatović je Srbin. Ako neko misli, ubiti s ovim volju Čatovića, neće ni to, jer je Čatović energičan, a suviše narod ga je zavolio, a „glas naroda, glas je Boga“.

Mi zahvaljujemo opštinskoj upravi na ovako sretnom izboru, jer ako smo čekali, mi smo i dočekali. Jos molimo opštinsku upravu da poradi i ona sa svoje strane da se dobije apoteka, jer je ona od velike nužde. Također molimo i nadležne vlasti da pitanje apoteke čim prvo riješe.

Кричке, 14. марта

Ових дана, у општинској згради у Дрнишу, одржан је састанак свих главара села, под руковођењем шефа секција среза Книнског и у присуству геометра дрнишке општине. На састанку је распоређен „Кулук“.

Распоред је прилично добро испало. Тако ће многа села добити лијепе путеве. То особито важи за села, која или нису имала путева, или су имала непроходне путеве. Села пак, која су уз бановинску цесту, одлучила су се за њу. И од тог ће бити користи. Али се тиме неће моћи подмирити потребе за уздржавање бановинске цесте. На примјер, кров наше село, где ће се читав кулук употребити на бановинску цесту Дрниш-Мућ-Синь. Ова је у врло рђавом стању, јер нема довољно туцаника, тако да је на више мјеста непроходна за кола и аутомобиле. На простору, званом „Јасење Петровопоље“, излије се Чикола тако, да на самој цести буде воде за по м. висине. Истина је, да би се ту цеста ослободила воде, кад би се Чикола уредила. Али је ало и у томе, што је на много мјеста цеста нижа од околних земаља, те не само што не вриједи везини пропусти, него и она сама служи често као канал.

Прошле године били су се са-стали чланови средског путног одбора из Дрниша, и то на позив Бановинске управе, да се пријаве путеве, за које није довољан кулук, већ се хоће и помоћ. Тад је Средски путни одбор, између осталог, био предложио, да се пут преко „јасење-Петровопоље“, близу жељезничке пруге, издигне барем за по м. висине у дужини од 500 м. Тако би се пут успособио за саобраћај. На тај предлог, као и на много других, нема рјешења. И од свега тога нема ништа. А то убија вољу за рад, па се мора питати, да ли је било и потребито оснивати путни одбор. Можда ће се рећи, да је одбор потребит баш ради кулука, да он води надзор над извршењем кулука. Тако се нешто и говорило. Ако се пак и у год. 1931 буде руководило са кулуком као у прошлој години, биће знатан губитак народне снаге. У много села ићи ће врло лоше, а то с тога, што ће се надзор повјеравати главарима и другим сеоским частима. Додуше мора се признати и главарима, да они много губе, барем 20-30 дана, док појединци изврше, без накнаде и без признања. А често пута добију клевету на мјесто признања. Тако је и главар села Кричке предао био за год. 1930 листу обавезаника, која је била примљена и по њој се кулук извршио. Сад је друкчије. Н-шао се један велики господин, који је правио другу листу, богзна из каквих књига, у коју су ушла лица, која су умрла пре 50 година, старци преко 70 и 90 година, инвалиди, исељеници. Тако је главарева листа од 200 обавезаника нарасла за још 103 обавезаника. Главар је по својој дужности ово исправио, а ми смо мишљења, да не треба тражити више обавезаника него што их има и може бити, него да треба савјесно употребити ону снагу, која фактично постоји.

За сада оволико! Кричанац

Книн, 8. оџујка

Изложба женских ручних радова — Скупштина Книнске Женске Задруге. — У Дому »Задужбине По-

повица« у Книну јучер је Книнска Женска Задруга приредила изложбу женских ручних радова, који су израђени у ткалачкој радници задружној. Кад се виде ови лијепи народни радови удешени за домаћу употребу види се, колико би се у свим правцима могло учинити кад се удруже напреднији друштвени редови са најобичнијим радницама и радницама народним. Како лијепо изгледају завјесе, ћилими, торбиче, разноврсни комади употребљени у кући мјесто skupih туђинских производа?

Книнска Женска Задруга даје зараде сиромашним сељанкама, а у сто доба развија нашу најљепшу народну умјетност удешавајући је за савремене потребе. Једна велика улога и социјална и народна и културна врши се са овим радом, који изазивље све већу активност Женске Задруге. Она је већ једним великим дијелом осигурала свој Задружни Дом, у који ће смјестити ткалачку радницу, домаћинску школу, дјечије забавиште, разна одјелjenja, која су потребита за активност наших грађанка у вероши и на селу.

Они договори, који су се почели водити у једном интимном друштву 1905. године, из којих је поникла »Добротворна Задруга Српкиња у Книну«, све се више разгранјују, јер се је дуго припремало за рад који се сада почиње provoditi у Женској Задрузи. Дух српског идеализма, који је дао прве потицаје, да се оснује ова организација, створио је основе, да се у садашњем сејдничком раду налазе заједно Српкиње, Хрватке, па и Словенке, јер су на челу Задруге једна Српкиња, једна Хрватка и једна Словенка. Српкиње могу бити задовољне, што су створиле могућности, да се развија једно лијепо југословенско друштво наших жена, које уносе много лијепих задружних мотива из народног живота и у народних живот.

Ми ћемо у једној другој пригоди изнијети појединости постанка и развика Книнске Женске Задруге, из којих ће се видјети и ге многих чланица, које су сада у друштву и које више не дјелују у друштву, као доказ што значај сарадња и како удружени напори, док се знаду у заједници одржавати дају лијепе и велике резултате.

Међу чланицама задруге, у њеној управи, сретамо и гђу Borović, која учествује у раду задружном од њених првих почетака. Изгубила је све своје најмилије, али кад се с њом говори о женској Задрузи, говори о њој са умјешношћу, са којом се говори о рођеној дјечи. Њен мућ постао је народни добротвор са својом оставином, а при одређивању његове послједње воље сигурно је имала удјела и ова гопсда, у којој налази свoga израза и онај прави српски народни дух наших Јефимија, што на покрову већу страшне боли својих отменних душа и наших Јевросима, што више осјећају правду и лјепоту него своју рођену дјечу или наших Југовића мајка и Анђелија Лјуба, на које поједнако дјелује судбина Carstva као и судбина мућа и дјече.

У српским крајинама Сј. Далмације, гдје има много доказа лјубави и поштовања за народне идеале, који у заједничко коло okupljaju сви браћу и сестре српско-хрватског племена ми се поносимо са многим текovinама једнога лијепог и стваралачког народног духа.

Задужбина Popovića и задужбина Borovića у Книну, које представљају милијонску вриједност, и од њих у-права зависи, да постигну велике успјехе и на нашем народном животу

у вези са активношћу разних друштвених организација па и Книнска Женска Задруга.

Не би ли Задужбине и Книнска Женска Задруга и Српска Кредитна Задруга и наша Мatica и наш Привредни Savez и Sokolsko друштво и још понеки фактори могли остварити један велики центар заједничког рада?

Книнско поље, 7. III.

Danas је одржана у Задружном Дому у Книнском пољу годишња редовна скупштина, на којој се је изнио рад задружни кроз прошлу годину. Честити претседник задруге Иlija Čoko, који учествује у раду задруге још од њених првих почетака, отворио је скупштину захваљујући задругарима што су дошли, да заједнички претресу оно што је рађено и да заједнички истакну оно што треба радити и што треба поправљати.

Овај стари задругар, који је пред тридесетак година почео сарађивати у задружном раду заједно са учитељем Simom Simićem, па касније са Veljком Pokrajcem и Dušаном Novakovićem, један је од наших људи старинског соја, који је приступачан сваком лијепом напретку. Његова ријеч на скупштини увијек је разумна; мало говори, али оно што каже злата вриједи. Што је за куђење куди и код себе и код другог, што је за хвалу хвали код сваког, а себе притјива и у свакој ријечи код њега се опажа старински корijen, који даје увијек нове и лијепе плодове.

Уз оваког претседника има и других поизбор задругара, који су по-посни, што су учврстили лијеп темељ за заједнички рад. Pored Задружног Дома, који су сељаци сами подigli, они су досад skupili и лијепу главницу за рад. Преко 100.000, Dinara сталне штедне, па доста лијепи износ резервног фонда и прикупљена обична штедња претставља у овим временима тако сигурну основу за рад на селу, да пред овим падaju све сумње, је ли наш сељак способан или није за напреднији живот.

Ови сељаци, који се сада сами развијају без икаквог учествовања интелегенције народне, примјер су: колико се може кад се хоће — pored свих теškoћа и napredovanju.

Задругар

Ђеврске, 27. фебруара

Једна лијепа свечаност.

Дана 1 марта о. г. село Ђеврске је имало једну ријетку свечаност. Православна црква св. Илије посветила је нови иконостас и нова два звона. Иконостас је израдио вриједни Никола Мацура из Кистања.

Освећење је извршио епископ г. Максимилијан са великим бројем свештеника. И ако је вријеме било рђаво, велик се је народ слегао на ову свечаност.

Послије службе у цркви, био је свечан ручак у дому пароха проте М Јелаче, ког је, отсутна на боловању у Сплиту, замијенио у домаћинским дужностима његов син поп Миљивоје. Г. Епископ је наздравио Њ. В. Краљу и Краљевском дому, а званице су прихватиле са одушевљењем тај поздрав.

Многобројни народ, који је свечано дочекао г. Епископа на његовом доласку у село, испратио га је на поласку са срдачним поздравима.

Морамо одати заслужено признање г. пароху и туторима цркве на њиховом марљивом и добром раду, који је омогућио да се црква овако лијепо обнови. С. Ж.

Карин, 28. фебруара

У нашем „Гласу од 19. II. т. год. прочитамо допис из Карина у коме се третира на превише плитак и површан начин питање искоришћавања наших скоро готовљених школских зграда, у вези с попуљењем парохијског мјеста, те унајмљивање једне од школских зграда, и то оне, која је баш на најљепшем положају, а која ће моћи потпуно да удовољи својој сврси, држави за жандармеријску касарну, односно пошту.

Ништа нам не би било неугодно, кад би случајно могла да се оствари комбинација са свештеником, чија би жена као учитељица заузела једну од којих му драго школа, а с чим би био и сит вук и овде на броју т. ј. сретно би се рјешило питање стана за пароха у вези с попуљењем једног учитељског мјеста, али много нас више зачуђава чисто неразуман предлог Карињанца, који се истрчава, да се покаже превише некултурним и несавременим, наиме, кад предлаже, да се скородоговорљена школска зграда наобали мора, покрај државне цесте, и украсне борове шумице употреби за жандармеријску касарну, а дјечица из сусједних засеока, да остану вјечно код очију слијепи.

Читаоце „Гласа“ намјера нам је да овом приликом одвратимо од сваке заблуде и да им ствар објаснимо, а не намјером, да с г. дописником пређемо у борбу.

Поред осталих разлога којима су Карињани у споразуму с општинском управом, а по сагласности са средском комисијом, дошли до намисли неопходне потребе градње толико школа у Карину, главни разлог градње трију школа: 1. у Куновцу; 2. у Доњем Карину и 3. код мора јест велика површина села (60 км²) те што те три школе одговарају потпуно потреби наведених околиша, као центрима, којима усљед конфигурације земљишта, гравитирају односне групе засеока, т. ј. племена, која претстављају три засебне целине. Тако н. пр. околиш школе код мора, има да обухвати западни дио Горњег и Доњег Карина са 80 дјеце, околиш школе код цркве, има да обухвати средњи и источни дио Доњег Карина, те средњи дио Горњег Карина са 120 дјеце и околиш куновачке школе обухвата Куновац са 60 дјеце.

Односна тврдња г. дописника Карињанца, да школа код мора пристаје више селу Крушеву него Карину, и да би стога с њом требало учинити згодан посао у том, што би се унајмила држави за жандарм касарну и пошту, највећа је његова заблуда. Ово ће сигурно свак казати, ко зна гдје је Карин, а гдје Крушево.

С практичне пак стране, у колико се односи на школу код мора, Карињанац сигурно није мало дубље промишљао, колико је западало баш нас Карињане, што се досад нијесмо интересовали за наше море, него смо по горштакчу бјегали од мора, па гдје баш школа има свој — reison d'etre — за цијели Карин, а нарочито за сусједне засеоке, због развика смисла код дјеце за море, његове љепоте и користи од њега, да се сад поништи, а ово ми нећемо нигда дозволити.

Карињани

Jesam li poslao pretplatu?

Zlatna pravila za zemljoradnike

Svaki zemljoradnik ima uspjeha u svome radu, kad se pridržava ovih pravila:

I
Ne ispuštaj zemlju iz ruku ni pod koju cijenu. Zemlja je blago, koga nije kadar niko upropastiti. Ona će hraniti i tebe i potomke tvoje, dok god traje vrijednih ruku.

II
Radi bistrom glavom i otvorenim očima, sa najvećom voljom i istrajnošću; što vidiš, da je bolje i korisnije u tvog komšije bez oklijevanja uvedi i kod sebe.

III
Stupaj u zadrugu, jer sam ne možeš ništa učiniti za prodaju viška tvog proizvoda. Širi svoje znanje dobrim knjigama i listovima, jer čovjek se uči do smrti.

IV
Zabilježi sve što primiš i izdaš, i gledaj uvijek, da smanjiš izdatke a povisiš prihode. Štedi, ali ne tvrdiči; gdje treba ne žali potrošiti.

V
U kući, oko kuće, i obrade zemlje ne oslanjaj se na druge već radi sam. Zamjenik tvoj neće nikada tako raditi kao tvoja glava i tvoje ruke.

VI
Ne zadužuj se nikad ako nemaš odmah vratiti, ali nemoj ni da tebi drugi duguju, napravićeš neprijatelje oko sebe.

VII
Nikad posao ne odloži za sutra, svrši ga danas.

VIII
Pazi, da ti je u kući, u štali i u polju uzoran red, vrijedan pohvale.

IX
Gledaj, da imaš udoban stan za porodicu i za se.

X
Korov je otimač. Stoga drži svoja polja, njive, livade, vinograde, voćnjake i bašte čiste od korova; brini se da ti je uvijek čista savjest, ne učini drugom što tebi nije milo da ti drugi čini.

XI
Stoku njeguj i ne tuci; svaki dan stoci soli daj; čisti je, miluj i dobro je hrani, pa će te ista dobro služiti.

XII
Polja dubri što više možeš: dubre bacaj samo na jednu gomilu i dobro ga gazi; skupljaj dubre, jer ono je korisno usjevima kao tebi hljeb.

XIII
Svake godine sadi drveće, voćke oko kuće, na imanju, jer će ti trebati Sadi ruže, cvijeće, voćke, jagode itd.

XIV
Proizvodi što više i što bolje plodova. Uvijek neka ti je na umu čistoća i dobar kvalitet. Dobra roba uvijek nađe dobra kupca.

XV
Poljoprivredni alat ne ostavljaj na polju poslije rada. Kad imaš vremena popravi što znaš, a što ne znaš daj na popravak da se opravi.

XVI
U kući i porodici traži mira i poćinka, izbjegavaj krčme, neuljudna društva, intrige i klevetanja.

XVII
Ne traži zabave u praznu razgovoru. Uvijek se razgovaraj o stvarima od koristi i napretka svog.

XVIII
Budi pošten, ne povjeravaj se svakome, ali ne budi ni uvučen u se.

XIX
Radi s voljom, jer rad ti krijepi dušu i tijelo, bolje jedeš i spavaš.

XX
Budi i s manjim zadovoljan; slaži se sa svojim kumovima, rodacima, a naročito sa komšijama; izbjegavaj kavgu i tužbe po sudu.

XXI
Voli svoju Domovinu, svog Kralja. Uredno plaćaj porez, radi i moli se Bogu, ali uvijek misli prije svakog rada, da dobro uradiš! S. Z. „Jyr. Glasnik“

Steona krava

Steonu kravu valja lijepo čuvati i negovati.

Treba joj davati u dovoljnoj mjeri zdrave i dobre hrane.

Što se više približuje vrijeme teljenju, kravu treba sve više paziti i bolje hraniti. Ali opet ne treba je gojiti. Jer se ugojena krava teško teli, a tele od ovakve krave obično je malo i slabunjavo. Tek opet gore je kravu hraniti, nego davati joj mnogo hrane.

Steonu kravu treba hraniti svakoga dana u jedno isto vrijeme.

Pri hranjenju steone krave ne smije se odjednom mijenjati hrana: na primjer, hranimo je prvo sijenom, pa joj od jedared prestanemo davati sijeno, i istjeramo je na pašu. Promjenu hrane treba vršiti postepeno. Na primjer, s proljeća treba prvo davati i sijena i po malo izgoniti kravu na pašu, pa sijena davati postepeno sve manje, i tek poslije 15 do 20 dana sasvim prestati davati sijeno. Ili s jeseni prvo davati po malo sijena, ali još je izgoniti na pašu, pa poslije postepeno davati kravi sve više sijena, a sve je manje ostavljati na livadi, i tek poslije izvjesnog vremena ne puštati je više na pašu.

Od prilike na nedjelju dana prije teljenja i nedjelju dana poslije teljenja treba kravi malo umanjiti hranu.

Steonim kravama treba davati čistu vodu. Ali voda ne smije biti vrlo hladna. S vodom se može pomiješati i malo mekinja.

Steonoj kravi potreban je mir. Zato u staji ne treba da je steona krava blizu bika.

Steonu kravu valja svaki dan timariti, ali pri timarenju treba biti pažljiv.

Za steonu je kravu bolje da se kreće, no da stoji. Samo ne treba da se mnogo kreće. Zato je bolje ovakvu kravu držati na pašnjaku no u staji. Samo valja paziti, da je na paši ne uznemiruje druga stoka.

U početku se steona krava može prežati u jaram i upotrebljavati za lakši rad. Ali kad se približi vrijeme teljenju, treba je ostaviti na miru.

Najteže se tele one krave, koje se nikako ne kreću, nego su neprestano u staji.

Ako krava nije prveskinja, ima mlijeka, i ako je steona. Neka krava sama pregori, kad bude na četir nedjelje, prije no što će se oteliti. Al neka ima mlijeko i do pred samo teljenje. U ovom slučaju valja biti pažljiv, pa kad bude na četiri pet nedjelja pred teljenje, treba prestati davati steonu kravu. Ali s mužom ne treba od jednom prestati, nego postepeno. Tako ako smo muzli kravu tri puta dnevno, mušćemo je jedne nedjelje samo dva puta na dan, pa druge nedjelje jednom dnevno, a treće nedjelje samo jednom svakoga drugoga dana. Ali uvijek pri muži treba izmuniti sve mlijeko iz vimena.

Zanimljivosti o čovjeku

Čudovišta (monstrositeti).

Ljudska čudovišta to su neobične i izuzetne pojave u sastavu čovječjeg tijela i njegovih organa. U ovom članku mi ćemo navesti nekoliko takih slučajeva. Treba napomenuti da se radi o slučajevima koje je zabilježila nauka i koji su uistinu postojali onakvim kakve ćemo ih prikazati.

Čudovišne pojave dijele se na nekoliko vrsta: čudovišta koja na svom tijelu imaju više dijelova no običan, normalan čovjek; čudovišta kojima neki dijelovi nedostaju; čudovišta sa nakaznim djelovima tijela i napokon čudovišta kod kojih se nalaze dijelovi tijela, drugih, neljudskih, bića.

Danas ćemo navesti nekoliko slučajeva iz prvog razreda, koji u nauci nosi ime:

Ekscesivni monstrositeti.

Pod ovima razumiju se takva čudovišta gdje su na jednom ljudskom tijelu srasli strani ili prekobrajni udovi ili čitava dva tijela. U biljnom carstvu ove su pojave vrlo česte, u životinjskom rjeđe, a kod čovjeka vrlo rijetke. Mi ih navodimo nekoliko.

U Mađarskoj, početkom prošlog vijeka živjele su dvije sestre, Estera i Judita. One su bile srasle jedna za drugu preko bubrega, dok su svi drugi dijelovi tijela bili potpuno slobodni. Imale su samo jednu stražnjicu i zajedno su osjećale tjelesnu mužu, dok su u svemu drugom bile dva potpuno različita stvorenja. Njihovi osjećaji i nagoni bili su toliko različiti, da je među njima bliznicama dolazilo vrlo često do svade. Judita je u šestoj godini preboljela neku bolest te ostala sakata i zlovoljna, dok je Estera bila vesela. U 20 godini razboli se Judita i umre. Tri sata samo iza sestre umrla je i nesretna Estera.

O sličnom slučaju u Francuskoj govori jedan časopis verdenski iz 1809. godine. Dvije bliznice srasle u kukovima. Bile su drage, vesele i neobično inteligentne. Od 7 godina govorile su nekoliko jezika. Šteta što nije zabilježeno ništa dalje o njihovom životu.

U Vormsu su živjele dvije bliznice koje su bile srasle na čelu, sraslinom tako malom kao jedan novčić. Kad jedna od njih bješe umrla ljekari htjedoše da operacijom spasu preostalu, ali nekoliko sati docnije razboli se i ona i umre.

Poznata su siamska braća, koja su srasla samo jednim mesnatim spojem od grudi do pupka. Ljekari su im predlagali da će ih operacijom rastaviti, ali oni niiesu pristali. Protivno onim dvjema Mađaricama, siamska braća su imala samo jednu jedinstvenu volju.

A Debay navodi jedan slučaj dvostrukog čudovišta, gdje su od jedne 24godišnje žene, koja je prije toga rodila dvoje zdrave i jake djece — došli na svijet blizanci koji su bili srasli gornjim dijelovima glave, tako da su im lica bila okrenuta jedno od drugoga. Djeca su bila dosta prijatnog lica i nimalo slična jednom drugom. Živjeli su samo nekoliko mjeseci.

Medicinski arhiv donosi ovaj slučaj. U Makau živi jedan Kinez od 22 godine koji na grudima ima priraslinu jednog potpuno razvijenog ljudskog začetka, samo mu nedostaje glava i noge do koljena. Ovaj bezglavi zametak je toliko osjetljiv, da reagira na najmanji doticaj.

Učenjak Kaspar Bartholin navodi sličan jedan slučaj također bezglavog zametka koji je imao još i potpune noge i prirastao na grudi svoga brata.

Kad bi ovaj prirastak na prilliku, pošakljao po tabanima stao bi da steže noge i da se uznemiruje. Ako ga uštineš jače, osjetiš take udare i kretnje koji odaju jaku srditost.

U svome spisu o čudovištima čuveni Winslow navodi jedan slučaj, kako je jedna djevojčica, koja je inače za svoje godine bila i previše razvijena, na svojoj lijevoj strani imala priraslinu jednog drugog, mnogo manjeg ženskog tijela. Ovo tijelo je bilo toliko razvijeno, da je pretstavljalo teret za svoga nosioca, svoju sestru. Što je još čudnovatije, ovo je malo tijelo, ova priraslina imala tjelesne potrebe sasvim različite od velikoga, tako da je jedna djevojčica morala uvijek biti na oprezu da je njena čudna sestra(?) ne uprlja. Ovo čudovište doživjelo je 13 godina.

Isti ovaj pisac navodi da je u Italiji vidio jednog dečka od 8 godina, koji je na trećem rebru imao još jednu malu glavicu, potpuno razvijenu, koja je otvarala oči i pokazivala znake radosti i tuge. Izgledalo je kao da se onaj manji sakrio u grudima većega i otuda virio kao s kakvog prozora. Interesantno je da su obe ove glave bile krštene. Jedna (velika) dobila je ime Jakov, a druga Matej. Osjećali su potpuno jednodušno, jer kad bi neko uštinuo Jakova i Matijaš bi zaplakao.

Ovakih slučajeva ima sva sila po svijetu i mi s njima prestajemo, da idući put produžimo sa dvoglavicima — sa jednim ili sa dva trupla.

Vode ima i nema u mlijeku

Jedna seljanka svaki dan je na trgu prodavala mlijeka (varenika), u kome je bilo vazda polovicu vode. — Dade jedna žena da kupi varenike i vidi odmah, da ima vode više no polovicu. Reče joj: „Jadna ženo, što sipa ovoliko vode u mlijeko i ošteti ovoliko varenike?“ Ona se počne zaklinjati: „Ako sam, sestro, usula jedne kapi vode u ovo mlijeko, ili iko drugi, da Bog da mi obje ruke otpanule“. — Kad žena začu, vjerova seljanci i kupi nekoliko. Kad doma donese i svari, vidje, da je seljanka prevarila. — Sad kažite mi, je li se krivo zaklela ona seljanka ili nije? „Krivo, a da kako, i kuku njezinoj duši?“ Nije krivo nego pravo, jer je ona sipala mlijeko vrh vode, a nije vodu vrh mlijeka.

Knjige i listovi

Ovih dana izišao je 2 broj II godišta „Agronomski Glasnik“ sa ovim sadržajem: Unapredjenje biljne proizvodnje kraškog područja Savske banovine. Dr Ivšić Milan: Naša saradnja na V Međunarodnom kongresu za znanstvenu organizaciju rada. Miroslav Steinhaus: Državna ergeia Stanči. Julije Oberhofer: Božjakovina, dobro Savske banovine. Vijesti Saveza Udruženja Jugoslavenskih agronoma. Poljoprivredne vijesti.

Broj opsiže 46 stranica velikog oktav formata. Štampan je na finom papiru i urešen brojnim ilustracijama. Godišnje izlazi 12 puta. Pretplata za državne i samoupravne ustanove 160 Din., a za privatnike i Udruženja i sl. 120 dinara godišnje. Administracija i Redakcija nalazi se na Aleksandrovom trgu 3/I. Telefon 33-50.

Pretplatnike koji ne prime u redu list molimo da nas odmah izvijeste da znademo ući u trag do koga je krivica.

NOVA ŠTAMPARIJA — ŠBENIK

NIKOLA ČIKATO — Zastupnik.